

ValleiEnergie en de Warmtetransitie

Op zoek naar een nieuw woord voor het scrabble? Warmtetransitievisie en het daaruit volgende warmtetransitieplan of strategie. Elke gemeente is er op dit moment mee bezig, en wij als energiecoöperatie worden door die gemeenten regelmatig gevraagd bij te dragen aan die visies.

In dit document gaan we dieper op de wereld achter dit scrabblewoord in. Er is steeds meer werk aan de winkel voor ons.

Inhoud

Warmtetransitie: waar gaat het over?	2
De weg naar aardgasvrij van een woning	2
Wat ga je merken van de warmtetransitie?	3
Collectief (groot of klein) versus individueel	3
ValleiEnergie en de warmtetransitie	4
De Benedenbuurt Wageningen	4
Individueel of collectief?	5
Ede: Bloemen en Zeeheldenbuurt	6

Warmtetransitie: waar gaat het over?

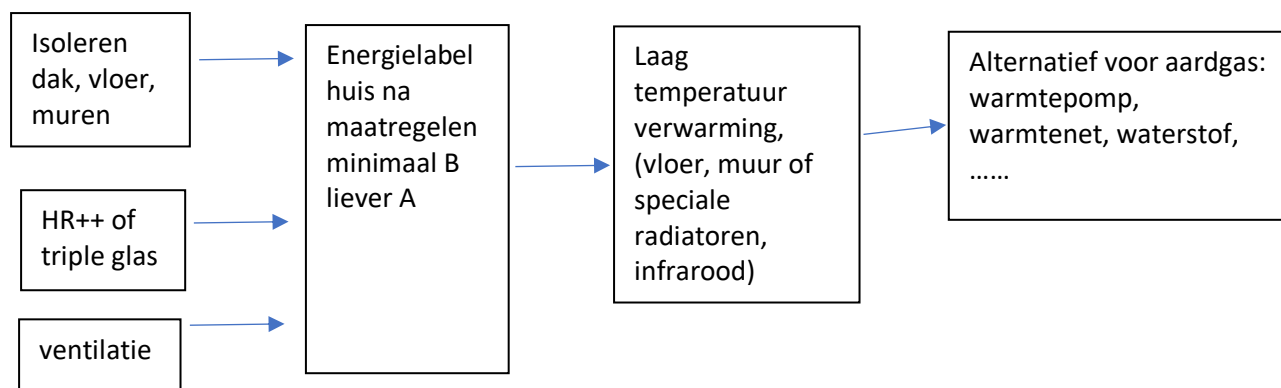
ValleiEnergie streeft verduurzaming van onze energievoorzieningen na. En wel zodanig, dat energie in handen komt en blijft van ons allemaal. En dat niemand uiteindelijk de dupe is van de energietransitie. Lang geleden is al bedacht dat verduurzaming begint bij energie besparen, immers elke kWh die we besparen hoeven we niet op te wekken, elke m³ gas bespaard hoeven we niet te vervangen voor een andere warmtebron.

Het grootste deel van de totale energie in een gemiddelde woning gaat op aan warmte. Kijk even naar je eigen jaarrekening, en bedenk dan dat 1m³ gas gelijk staat aan 7-8 kWh elektriciteit. Energie besparen gaat dus grotendeels over isoleren. De warmtetransitie gaat over alles wat erbij komt kijken om uiteindelijk aardgasvrij te worden.

Sommige lezers van deze nieuwsbrief hebben dat al gerealiseerd voor hun eigen huis. Maar dat moet in de komende 28 jaar voor alle huizen in je gemeente gebeuren. Daar maken gemeenten, in opdracht van het Rijk, nu visies en plannen voor. Dat is dus de warmtetransitievisie, plan en strategie.

De weg naar aardgasvrij van een woning

Het proces van energie besparen naar de aardgasvrij worden, ziet er schematisch als volgt uit.

Het kan ook via een tussenstap. Door bijvoorbeeld een hybride warmtepomp toe te passen kan al vaak tot 60% op gas bespaard worden. Een goede test of je huis daar nu al voor geschikt is, is de 50 gradentest: natuurenmilieu.nl/themas/energie/projecten-energie/duurzaam-wonen/zet-je-cv-op-50/50-gradentest/.

Voor elk huis kan het beginpunt anders zijn. Het energieloket kan jou helpen de beste weg voor jouw huis te vinden: regiofoodvalley.nl/programma/energieloket/energieloketten

Woon je in een VvE dan biedt de regio daar bovenop de Kenniskring Duurzame VvE's, daar kun je gratis aan meedoen: regiofoodvalley.nl/programma/energieloket/kenniskring-vves

Voor elk huis is het beginpunt dus verschillend. Woon je in een ouder huis, dan zal isoleren van vloer, muren en dak aandacht vragen. Goed glas is ook een belangrijk aandachtspunt, en als je je huis goed aan het inpakken bent, gaat ventilatie een rol spelen.

Vervolgens ben je misschien zover dat je de traditionele hoog-temperatuur CV-verwarming kan aanpassen. Vloerverwarming is een optie, moderne radiatoren bieden ook mogelijkheden, en op bijzondere plekken in huis kan een infrarood paneel wonderen verrichten. Ondertussen liggen er vast al zonnepanelen op je dak als dat kan.

En dan komt het vervangen van aardgas als energiebron in zicht.

Wat ga je merken van de warmtetransitie?

Gemeenten proberen per wijk antwoord te geven op de vraag hoe in de komende 28 jaar alle huizen en andere gebouwen van het aardgas af kunnen. Niets doen is geen optie, want ergens komt het moment waarop de overheid moet besluiten de gaskraan dicht te draaien. En als er dan nog inwoners zijn die niets gedaan hebben, die nog een traditionele CV-ketel hebben..., wat dan?

Op dit moment heb je als inwoner nog de keuzevrijheid om wel of niet te isoleren en wel of niet van het aardgas af te gaan. Wetgeving staat het verplicht afsluiten van het aardgas nog in de weg, of beter gezegd, er is een plicht tot aansluiten als de bewoner dat wil. Maar die wetgeving gaat aangepast worden. Er wordt al een paar jaar gezegd dat we binnen vijf jaar een nieuwe gaswet hebben. Het lijkt realistisch te voorspellen dat de wetgeving voor 2030 wel aangepast zal zijn.

Kort gezegd zijn dit je opties: zelf doen, of medestanders in jouw wijk vinden om het collectief te doen, onder eigen regie. Of wachten tot jouw wijk aan de beurt is en de regie aan de gemeente overlaten. Of wachten tot je afgesloten wordt.

In Nederland zijn al 82 gemeenten samen met inwoners gegaan voor aardgasvrij: hieropgewekt.nl/nieuws/ruim-80-gemeenten-en-bewonersinitiatieven-gaan-gezamenlijk-voor-aardgasvrij en <https://departicipatiecoalitie.nl/samenwerkingen/>.

Collectief (groot of klein) versus individueel

Gemeenten proberen in hun visie / plan te bepalen of gebieden geschikt zijn voor collectieve oplossingen of niet. Een groot appartementencomplex heeft vaak al een collectieve verwarmingsketel ergens in de kelder staan, zoiets kan je ook in een buurt of wijk of stadsdeel doen als die wijk zich daartoe leent. Daarentegen liggen de huizen in het landelijke gebied vaak zover uiteen dat een individuele oplossing meer voor de hand ligt.

Als de gemeente bepaalt dat een collectieve oplossing voor jouw buurt het beste is, wat betekent dit dan voor jou als individuele koploper? Is het mogelijk dat de investering die je overweegt te doen later een desinvestering blijkt te zijn? Oftewel, zijn er “no-regret” maatregelen te benoemen die (vrijwel) altijd goed te nemen zijn?

ValleiEnergie en de warmtetransitie

Stel je de laatste vraag, die van de no-regret maatregelen, aan het energieloket van je gemeente, dan spreek of mail je met een van de medewerkers van ValleiEnergie. En het antwoord wat je krijgt zal relatie hebben met isoleren. Als handvat reiken ze ook [deze tips](#) aan voor no-regret verduurzamen als het gaat om welke stappen het beste in welke volgorde gezet kunnen worden.

ValleiEnergie verzorgt de energieloketten voor Ede, Nijkerk, Rhenen, Scherpenzeel, Veenendaal en Wageningen. Met deze gemeenten ondernemen we ook wijkgerichte acties, doen we collectieve inkoop acties, en voeren we specifieke acties uit gericht op energie besparen en zon-op-dak. Bij de meeste gemeenten in FoodValley is ValleiEnergie ook betrokken bij het opstellen van de warmtetransitievisie. In Ede zitten we in de kerngroep én in de Edese “denktank”, in andere gemeenten worden we als klankbord ingezet.

ValleiEnergie heeft bij de warmtetransitie discussies steeds het bewonersbelang voor ogen. Wat betekenen de plannen van de gemeente voor de individuele bewoners, zowel van koophuizen als huurders. Gemeenten in FoodValley staan onder behoorlijke druk vanuit de grote spelers in warmte. Bijna tien jaar geleden is in Ede het warmtebedrijf Ede begonnen, en datzelfde bedrijf heeft nu dochters in Scherpenzeel en probeert in Barneveld, Wageningen en Veenendaal voet aan de grond te krijgen. Een andere grote ontwikkeling die invloed heeft op de plannen is de ultra-diepe geothermie bij de papier fabriek in Renkum. Een groot warmtenet richting Wageningen en Ede lonkt dan.

Voor gemeenten is het aantrekkelijk om mee te gaan in de plannen van de grote spelers die allemaal grootschalige warmtenetten promoten. Alternatieven zijn moeilijk te benoemen, zeker voor de gehele gemeente. Echter de wet- en regelgeving in Nederland is zo ingericht dat een warmtenet maar moeilijk winstgevend is te maken. Het duurt misschien wel 20 jaar voordat een warmtenet uit de rode cijfers is. Dat betekent dat warmtebedrijven heel lange contracten/concessies willen.

ValleiEnergie denkt vanuit bewonersbelang. Wat betekent het als de gemeente een concessie geeft voor meer dan 20 jaar en dat inwoners vervolgens met gedwongen winkelnering te maken hebben? En alternatieven ontwikkelen zich wel degelijk.

De Benedenbuurt Wageningen

Vijf jaar geleden zagen een paar buurtbewoners in de Benedenbuurt kansen omdat de gehele riolering in die buurt aan vervanging toe was. Zij hebben hun nek uitgestoken, ValleiEnergie heeft ze begeleid in de organisatieopbouw van wat is uitgemond in de **coöperatie WOW** (Warmtenet Oost Wageningen, cooperatiewow.nl). De coöperatie WOW heeft samen met de gemeente een plan voor een eigen buurtwarmtenet gemaakt en dat gaat nu uitgevoerd worden. Daarmee krijgt de buurt zijn

eigen warmtebron en netwerk in handen en zijn ze onafhankelijk van de grote commerciële spelers in de markt.

Dit is geen gemakkelijke route, verre van. Maar de Benedenbuurt is niet de enige in Nederland. En binnen onze landelijke koepel van energie coöperaties, Energie Samen, worden de ervaringen uitgewisseld, kennis gedeeld, samen geleerd. Er worden dus alternatieven voor de grootschalige warmtenetten ontwikkeld.

Individueel of collectief?

Die vraag hebben we hierboven al een keer gesteld. Hier zullen we hem vanuit bewonersbelang nader beantwoorden. Voor sommige buurten/wijken is het vanuit de theorie (rekenmodellen) helder dat collectief veel rendabeler (kosten per huis). In die wijken/buurten is de dichtheid van de bebouwing (aantal huizen per hectare) zo hoog, dat een collectief systeem rendabel te maken is. Voor een villawijk of het landelijk gebied geldt het tegenover gestelde, hiervoor hoeft je zelfs niet te gaan rekenen om te beseffen dat individuele of heel kleine systemen rendabeler zullen zijn.

Maar er is ook een groot grijs gebied. Wijken, dorpen waarvan de rekenmodellen niet zomaar uitsluitend geven. Waarbij aansluiten op een grootschalig warmtenet wellicht kan als de overheid (gemeente/provincie/rijk) de onrendabele top financiert. Maar waar kleinschalig collectief ook kansrijk is als de overheid toch die onrendabele top betaalt en waarbij individueel ook kan, zeker als de overheid bijspringt.

Als ValleiEnergie doen wij dus ons best om in deze fase niets uit te sluiten. Wij willen opties ophouden. We zijn niet tegen grootschalige warmtenetten, we vinden alleen dat er vanuit bewonersbelang nog teveel vragen onbeantwoord zijn om nu al keuzes te maken. Het Rijk, de politiek en gemeenten streven na dat de warmtetransitie gebeurt tegen zo laag mogelijk maatschappelijke kosten. Maar ook budgetneutraal en betaalbaar voor inwoners. Op regionaal en landelijk niveau worden diverse oplossingen voor budgetneutraliteit en betaalbaarheid onderzocht. Tot op heden is er echter nog geen overtuigende “winnaar” uit de bus gekomen die voor alle situaties van toepassing is. ValleiEnergie volgt deze ontwikkelingen op de voet en samen met onze landelijke koepel Energie Samen (de koepel van energiecoöperaties in Nederland) laten we onze stem horen, ook voor warmte in eigen (buurt)handen.

Zie ook buurtwarmte.energiesamen.nu. Nederland bereidt zich voor op een toekomst zonder aardgas. Hoe ziet die toekomst eruit in jouw buurt of dorp? Wil je samen met je omgeving alternatieven zoeken voor aardgas? Buurtwarmte helpt bewonersinitiatieven én hun gemeenten om dat op een professionele manier te doen. Wij ondersteunen lokale initiatieven die huizen willen verduurzamen, een buurtenergieplan willen maken, of een warmtesysteem willen ontwikkelen, exploiteren en beheren. Zo neem je samen de regie over je eigen, lokale en duurzame warmtevoorziening

Als ValleiEnergie doen wij dus ons best om in deze fase niets uit te sluiten. Hierna lichten we toe hoe we dat doen in Gemeente Ede.

Ede: Bloemen en Zeeheldenbuurt

In gemeente Ede is in september 2020 een herinrichtingstraject gestart voor deze twee wijken met diverse thema's. Zo wordt onder meer riolering vervangen, gekeken naar klimaatadaptatie en onderzocht of en hoe deze wijken van het aardgas af kunnen. Hiervoor is de gemeente en participatieproces gestart met als eerste stap een "meedenkfase". Voor het thema aardgasvrij zijn onder leiding van de gemeente meedenkers uit de wijk, de woningcorporatie, het Energieloket en een technisch bureau aan de slag gegaan om opties te onderzoeken en uit te werken. De gemeente geeft de inwoners de mogelijkheid om zelf aan te geven welke rol zij willen nemen op de participatieladder en coöperatie ValleiEnergie is gevraagd om de inwoners en hun rolname en het participatieproces hierbij te ondersteunen.

Dit voorjaar hebben de partijen gezamenlijk een Nota van Uitgangspunten opgesteld, waarin de meedenkers hebben aangegeven welke voorkeursoplossing(en) en route zij voor zich zien. Deze opties zijn doorgerekend door het technisch bureau. Voor de Bloemenbuurt lijkt nu de beste route een midden temperatuur warmtenet en voor de Zeeheldenbuurt een combinatie van oplossingen: warmtenet en stapsgewijs naar aardgasvrije via isolatie en hybride warmtepomp.

In de beide buurten hebben de inwoners samen met ValleiEnergie bepaald wat voor hun wijk de uitgangspunten voor participatie bij de transitie moeten zijn.

- ✓ De regierol ligt bij de gemeente, dit is zo door de overheid vastgesteld.
- ✓ De meedenkers hebben aangegeven in een adviserende rol betrokken te willen blijven. Dat betekent volgens onderstaande participatieladder dat zij op de derde trede zitten. Zij gaan met elkaar geen initiatief vormen noch initiëren in de wijk.
- ✓ De gemeente pakt de leidende rol op.

De stakeholders spreken af:

- Alle inwoners van de wijk krijgen de kans om te participeren.
- Wederzijdse transparante en inclusieve communicatie: alle groepen inwoners en alle typen gebouweigenaren weten waaraan hij of zij toe zijn.
- De gemeente informeert inwoners duidelijk en tijdig over de voortgang en wat met de inbreng/(tegen)argumenten van de betrokkenen is gebeurd. Ook stroomlijnt de gemeente dit traject zoveel mogelijk binnen het overkoepelende project.
- We werken op basis van vertrouwen.
- Technieken, oplossingen en consequenties moeten begrijpelijk zijn voor inwoners.

Meer informatie is te vinden op ede.nl/bloemenbuurt en ede.nl/zeeheldenbuurt, het onderdeel Energietransitie en Documenten.

Voor de Zeeheldenbuurt stellen gemeente Ede en ValleiEnergie nu samen met de bewoners een aanvraag Proeftuin aardgasvrije wijken op.